

Nr 59.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1929 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändringar i villkoren för koloniatupplåtelse å kronoparker i Norrland och Dalarna m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

(1:a avd.)

I punkten 98 under nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda förelagd riksdagen, för kolonisationsverksamhetens bedrivande å kronoparker i Norrland och Dalarna beräkna för budgetåret 1929/1930 ett belopp av 165,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 25 februari 1929 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition nr 143, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

a) medgiva att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkt, ändringar må vidtagas i upplåtelsevillkoren beträffande å kronoparker i Norrland och Dalarna utlagda kolonat;

b) för kolonisationsverksamhetens bedrivande å kronoparker i Norrland och Dalarna anvisa för budgetåret 1929/1930 ett extra reservationsanslag av 165,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till berörda statsrådsprotokoll.

Motion.

I en inom andra kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion nr 390 av herr *Edberg* har hemställts, att riksdagen måtte, med bifall till vad i motionen anförts angående kolonisationsverksamheten i Norrland och Dalarna, nedsätta det av Kungl. Maj:t i proposition nr 143 begärda extra reservationsanslaget med 51,750 kronor.

Rörande de skäl, som anförts till stöd härför, hänvisas till motionen.

Vid 1918 års riksdag beslöts anordnande av kolonisationsförsök å vissa kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län (prop. nr 198; R. skr. nr 173). Kolonisationsverksamheten skulle ske i huvudsaklig överensstämmelse med av dåvarande chefen för jordbruksdepartementet i propositionen tillstyrkt förslag. Vid 1919—1924 års riksdagar beslöts igångsättande av ytterligare kolonisationsförsök å kronoparker i Norrland och Dalarna, vilka skulle

äga rum enligt i allt väsentligt samma grunder, som stadgats för 1918 års försök.

För de sålunda beslutade kolonisationsförsöken, jämte den enligt beslut vid 1921 års riksdag medgivna omföringen till kolonat av vissa krononybyggen å Abmobergets kronopark i Västerbottens län, har riksdagen anvisat anslag å sammanlagt 6,405,500 kronor, därav för budgetåret 1928/1929 240,000 kronor.

Sedan viss omläggning av kolonisationsverksamheten å kronoparker i Norrland och Dalarna blivit vid 1925 års riksdag beslutad (prop. nr 90; R. skr. nr 299), fann Kungl. Maj:t gott att den 26 juni 1925 dels utfärda kungörelse (nr 291) angående allmänna grunder för upplåtande av kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna, dels ock godkänna vissa tilläggsbestämmelser att gälla för äldre kolonat. Den 18 december 1925 utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse (nr 486) med tillämpningsföreskrifter till berörda kungörelse. I nämnda två kungörelser hava sedermera vissa ändringar vidtagits genom kungörelser den 17 december 1926 (nr 511 och 515) samt den 8 juni 1928 (nr 220 och 221).

Jämlikt de i ämnet 1925 antagna förändrade bestämmelserna handläggas frågor om kolonisationsåtgärder — vilka förut omhänderhafts av statens kolonisationsnämnd — numera av fyra särskilda kolonisationsnämnder, nämligen en för Norrbottens län, en för Västerbottens län, en för Jämtlands och Västernorrlands län samt en för Gävleborgs län. Därjämte har Kungl. Maj:t uppdragit åt domänstyrelsen att tillsvidare fullgöra kolonisationsnämnd tillkommande åligganden rörande inom Kopparbergs län beslutat kolonisationsområde.

Ledningen av och kontrollen över kolonisationsnämndernas verksamhet utövas sedan den 1 juli 1928 av statens egnahemsstyrelse.

Gällande villkor för upplåtande av kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna återfinnas i kungörelsen den 26 juni 1925 (nr 291).

Bestämmelserna i denna kungörelse, i vilken sedermera vissa mindre ändringar vidtagits, innehålla i huvudsak följande:

Kolonat upplåtas till odling och bebyggande i syfte att befrämja uppkomsten av jordbruk och egna hem, avsedda i främsta rummet för ortens befolkning. De utläggas blott i den mån tillgång kan antagas vara för handen till sådant förtjänstarbete, som erfordras för att kolonatets innehavare med familj må kunna erhålla oundgänglig bärgning. Kolonat upplåtas i den mån Kungl. Maj:t och riksdagen besluta om kolonisationsåtgärders vidtagande. Verksamheten omhänderhaves av särskilda kolonisationsnämnder.

Kolonat upplåtes med nyttjanderätt under en tid av 15 år och i regel med rätt för kolonisten att på vissa villkor inlösa detsamma eller övertaga kolonatet under åborätt enligt lagen om upplåtelse under åborätt av viss jord.

Arealen av den odlingsbara mark, som tillägges kolonat, må i regel ej understiga 8 hektar och ej överstiga 17 hektar. Utöver odlingsmarken tilldelas kolonat så stor areal skogsmark, som erfordras för att normalt lämna en årlig virkesavkastning av 15—25 kubikmeter fast mått.

Under de första 5 åren är kolonisten befriad från erläggande av arrende. Under därpå följande 3 år erlägges en årlig avgäld, beräknad efter 1.8 procent å sammanlagda beloppet av odlingsmarkens inlösningsvärde samt uppuren byggnadshjälp. Under återstående del av nyttjanderättstiden utgår avgälden med 3.6 procent å nyssnämnda sammanlagda belopp. Kronan ansvarar för skatt och annan allmän tunga, som belöpa å kolonatet under den tid, detta innehaves med nyttjanderätt, dock under högst 15 år från den första upplåtelsen.

Inom 15 år från tillträdet skall minst $\frac{3}{10}$ av kolonatets odlingsmark vara uppodlad, dock skall därvid under de första tre åren uppodlas en hektar och under en var av nästföljande två treårsperioder ytterligare en hektar. Kolonisten är berättigad till odlingshjälp utan återbetalningsskyldighet å 750 kronor.

I allmänhet skall kolonat senast inom 5 år vara bebyggt med bostadshus och uthus av godkänd typ. Som byggnadshjälp åtnjuter kolonisten 3,500 kronor, vilket belopp dock i undantagsfall kan höjas till 4,500 kronor. Undantagsvis kan kolonat bebyggas genom statens försorg. Kolonisten har att svara för byggnadernas underhåll och brandförsäkring. Byggnadsvirke samt under nyttjanderättstiden jämväl övrigt husbehovsvirke och bränsle erhållas fritt å rot.

Utfartsväg anordnas av staten, men ankommer underhållet med viss begränsning på kolonisten. Genom statens försorg upptagas jämväl vissa avlopps- och avledningsdiken och sådana laggdiken, som erfordras för odlingsarbetets omedelbara påbörjande, men har kolonisten att underhålla dessa diken.

Rätt för kolonist att inlösa kolonat eller övertaga det med åborätt inträder, sedan kolonisten fullgjort honom åliggande odlings- och byggnadsskyldighet. Köpeskillingen erlägges enligt ett för kolonisten förmånligt amorterings- och avbetalningssystem.

Ovannämnda kungörelse den 26 juni 1925 (nr 291) angående allmänna grunder för upplåtande av kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna avser i främsta rummet att reglera upplåtelser av kolonat, hörande till kolonisationsföretag, om vars igångsättande beslut komme att fattas efter den 1 juli 1925. Enligt övergångsbestämmelserna till kungörelsen skall den dock i den mån och i de hänseenden Kungl. Maj:t bestämmer äga tillämpning jämväl beträffande äldre kolonisationsföretag. I anslutning härtill godkände Kungl. Maj:t samma dag kungörelsen utfärdades vissa tilläggsbestämmelser att gälla för äldre kolonat, beträffande vilka oinskränkt övergång till de i kungörelsen intagna grunder ej kunde ske. Dessa tilläggsbestämmelser, som innefattade vissa lindringar i förut gällande upplåtelsevillkor (se nedan), avsågos skola vinna tillämpning å redan upplåtna kolonat samt jämväl i fråga om oupplåtna kolonat, hörande till de redan beslutade kolonisationsområdena (jfr § 9 i kungörelsen den 18 december 1925, nr 486, med tillämpningsföreskrifter till nyssnämnda kungörelse).

I en vid 1928 års riksdag väckt motion (1: 76), hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte antingen genom kolonisationsnämnderna i Gävleborgs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län eller ock på annat sätt verkställa undersökning och värdering av kolonat, som från och med år 1918 upplåtits å kronoparkerna i

Norrland och Dalarna, ävensom upprätta förslag till ändring av kontrakten med kolonisterna m. m. i anslutning till vad i motiveringen till motionen framhållits.

I motiveringen framhöll motionären, bland annat, följande: Vid riksdagens första beslut om kolonisation å de norrländska kronoparkerna efter nya grunder voro högkonjunktur och synnerligen onormala förhållanden rådande i landet. Då gällde det att erhålla tillräcklig arbetskraft å de avlägset liggande kronoparkerna, för att vederbörande skogsförvaltning på ett rationellt sätt skulle kunna tillvarataga naturtillgångarna i skogstrakterna. Villkoren blevo också rätt generösa — staten skulle sålunda själv uppföra byggnaderna å kolonaten — och man förväntade ett stort uppsving i den norrländska kolonisationen. Högkonjunkturen hade emellertid efterträts av lågkonjunktur, och gallringsvirket, som vid tiden för upplåtelsen av kolonaten stått högt i pris, hade nu knappast något rotvärde. Domänstyrelsen utförde heller icke för närvarande några nämnvärda kulturarbeten på skogarna i lappmarken, och kolonisterna vore därför nästan utan arbetsförtjänst. Kolonisterna skulle nu, sedan frihetsåren gått till ända, börja erlagga lega för sina kolonat, men då de saknade tillfällen till arbetsförtjänst, hade de i stor utsträckning anhållit om uppskov därmed eller ock förklarat sig därtill oförmögna. Under förutsättning att domänstyrelsen i större utsträckning anordnade kulturarbeten å kronoparkerna, kunde en väsentlig förbättring härutinnan ernås. För att emellertid kolonisterna skulle kunna fullgöra sina genom kontrakten åtagna skyldigheter vore andra åtgärder erforderliga. Värdena å de av staten uppförda byggnaderna måste nedskrivas till verkliga belopp, och borde man överväga, huruvida icke de län, med vars tillhjälp nybyggare själva uppfört sina byggnader, delvis kunde avskrivs. Marken, som vid upplåtelsen åsatts visst värde oavsett dess beskaffenhet, borde värderas efter olika godhetsgrader och hänsyn torde böra tagas till kolonatens belägenhet. En undersökning å samtliga kolonat borde verkställas av opartiska personer. Därvid skulle man bestämma det värde å av staten uppförda åbyggnader, efter vilket kolonisten skulle erlagga lega, samt fixera den lösensumma, som borde betalas vid förvärv av kolonaten. Vidare skulle odlingsmarken åsättas det verkliga värdet. Ävenledes borde tillses, att kolonat, som vore utlagda på oduglig mark, bleve nedlagda. Slutligen borde kontrakten med kolonisterna ändras därhän, att kolonist, som det önskade, bleve löst från kolonatet. Staten skulle heller icke vid första arrendeperiodens slut kunna åläggas inlösa kolonat till det kristidsvärde, som en kolonist eventuellt beräknat hava nedlagt å detsamma. Efter dessa åtgärder skulle man sedan hava rätt fordra, att den åsatta legan under arrendetiden betalades. Eftergifter i den vägen torde nämligen medföra synnerligen ledsamma konsekvenser.

Efter inhämtande av yttrande i ärendet av domänstyrelsen anförde *jordbruksutskottet* i utlåtande (nr 66), vilket godkändes av riksdagen, följande.

»Det torde vara obestriddigt, att den norrländska försökskolonisationen i vissa avseenden lett till mindre gynnsamt resultat. Orsakerna härtill torde i väsentlig mån hänföra sig till den omständigheten, att verksamheten igångsattes under kristiden och att numera avsevärt ändrade förhållanden råda i de trakter, varom här är fråga, framför allt i fråga om möjligheterna till arbetsförtjänst. Man torde ock kunna utgå från att värdena å jord och byggnader, i den mån de grunda sig på kristidens priser, nu måste anses vara för högt upptagna. Då dessa värden inverka på legans storlek,

kommer kolonisten att härigenom ytterligare betungas. På sätt motionären framhåller har denna fråga nu blivit särskilt aktuell genom att frihetsåren gått till ända för de tidigast utlagda kolonaten. Att ett stort antal av dessa kolonister redan förut befinna sig i en svår ställning torde vara allmänt känt. Särskilt de kolonister, som själva uppfört sina byggnader och till följd därav i allmänhet även hava att förränta ett drygt upplånat byggnadskapital, torde i många fall dragas med oöverkomliga svårigheter.

En undersökning av nu berörda förhållanden i ändamål att uttröna, på vad sätt en skäligen reglering av desamma må kunna åvägbringas, synes även utskottet i hög grad påkallad. Såsom framgår av domänstyrelsens yttrande tillstyrker ock styrelsen en utredning i förevarande syfte. Enligt vad utskottet inhämtat har jämväl Västerbottens läns kolonisationsnämnd inkommit till Kungl. Maj:t med en framställning av i huvudsak samma innebörd som motionen.

I samband med den utredning, som utskottet sålunda vill förorda, torde även böra undersökas behovet av att vidtaga åtgärder till skäligen nedbringande av kolonisternas utgifter för lån. Likaledes torde synnerlig uppmärksamhet böra fästas vid angelägenheten av att bereda arbetsförtjänst åt kolonisterna genom att i möjligaste mån anordna arbeten å kronoparkerna.»

I enlighet med jordbruksutskottets hemställan anhöll riksdagen i skrivelse den 29 maj 1928, nr 263, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa undersökning rörande skäligheten av de värden, som läge till grund för de årliga avgälderna och köpeskillingarna vid kolonatupplåtelse, samt för riksdagen framlägga förslag till de åtgärder, vartill undersökningen kunde giva anledning.

Statens egnahemsstyrelse, åt vilken Kungl. Maj:t anförtrodde verkställandet av den av riksdagen sålunda begärda utredningen, har i skrivelse den 15 oktober 1928 framlagt förslag i ämnet samt med skrivelsen överlämnat förebragt utredning. Härefter hava infordrade utlåtanden i ärendet till Kungl. Maj:t avgivits av domänstyrelsen och statskontoret.

Egnahemsstyrelsen har vid verkställandet av den åt styrelsen anförtrodda utredningen anlitat medverkan av kolonisationsnämnderna, i det styrelsen från dessa infordrat dels åtskilliga uppgifter rörande inom deras verksamhetsområden belägna kolonat dels ock yttranden och förslag i ämnet. Vidare har styrelsen vid en resa till ett flertal kolonatområden under augusti 1928 å ort och ställe själv närmare undersökt förhållandena vid kolonaten samt därstädes sammanträffat med ett stort antal kolonister. Vid resan har till egnahemsstyrelsen från kolonisthåll överlämnats åtskilliga skrivelser, protokoll och resolutioner.

Efter närmare redogörelse för utredningen i ärendet har *departementschefen* anfört följande, varav ock framgår den närmare innebörden av Kungl. Maj:ts i förevarande proposition framställda förslag.

Det syntes otvivelaktigt, att kolonatverksamheten ingalunda motsvarat de förväntningar, som ställts på densamma. Trots de betydande uppoffringar, som staten iklätt sig till förmån för kolonisterna, befunno sig dessa enligt vad den föreliggande utredningen gäve vid handen i största utsträckning

i en mycket svag ekonomisk ställning. Enligt departementschefens uppfattning torde hittillsvarande erfarenhet hava ådagalagt, att det allvarligt kunde ifrågasättas, huruvida kolonisation av de norrländska kronoparkerna överhuvud vidare borde ske i form av kolonatupplåtelse. Avsättande av nya kronoparksområden för kolonisation enligt 1925 års grunder torde därför tillsvidare ej böra äga rum.

Anledning syntes departementschefen däremot knappast föreligga att helt inställa utlämnande av sådana kolonat, som redan nu vore utlagda men ej upplåtna. Framhållas kunde, att kolonaten i allmänhet utlagts i grupper, av vilka i varje grupp större delen i allmänhet upplåtits, samt att beträffande andra kolonat i gruppen omfattande åtgärder för upplåtelse redan kunde hava vidtagits. Före dylik upplåtelse vore det emellertid nödvändigt, att kolonisationsnämnderna ägnade synnerlig uppmärksamhet åt frågan, huruvida kolonatet med avseende å belägenhet, beskaffenheten av odlingsmark och eventuellt förefintliga byggnader samt övriga föreliggande omständigheter kunde anses för ändamålet fullt lämpligt. Därest så skulle befinnas ej vara fallet, borde det planerade kolonatet nedläggas. Att döma av det ringa antal kolonatupplåtelse, som under de sistförflutna åren ägt rum och som huvudsakligen avsett kolonat, som en gång förut varit upplåtna, torde kolonisationsnämnderna redan nu framgå med största försiktighet vid nya upplåtelse.

Upplåtelse av mark för bosättning å kronoparkerna i de sex nordligaste länen torde emellertid icke fördenskull böra avstanna, men ansåge departementschefen, att i främsta rummet andra former härför borde sökas. Härvid åsyftade departementschefen, att upplåtelseerna å ifrågavarande kronoparker som regel skulle ske allenast i den mån sådant påkallades för tillgodoseende av behovet av arbetskraft på kronans skogar enligt vissa särskilda grunder (jmf. prop. 198) och eljest såsom egnahemslägenheter enligt för sådana upplåtelse i allmänhet gällande grunder (jmf. prop. 138).

Såsom förut berörts, torde kolonisterna å redan utlagda kolonat i allmänhet befinna sig i det läge, att de ej vore i stånd att fullgöra dem enligt upplåtelsekontrakten åliggande skyldigheter. Det syntes departementschefen nödvändigt och överensstämmande med billighet, att staten, som igångsatt kolonisationen, trädde hjälpsamt emellan. En av de främsta orsakerna till nu rådande förhållanden torde vara, att kolonisterna ej kunnat erhålla det arbete i statens skogar, som beräknats. Beredande av bättre arbetstillfällen åt kolonisterna vore givetvis en angelägenhet av synnerligen stor betydelse. Kungl. Maj:t hade också genom beslut den 29 juni 1928 uppdragit åt domänstyrelsen att i samråd med egnahemsstyrelsen i anslutning till riksdagens uttalande i förenämnda riksdagsskrivelse den 29 maj 1928 verkställa utredning av frågan angående förskaffande av arbetsförtjänst åt kolonisterna genom att i görligaste mån anordna arbeten å kronoparkerna. Berörda utredning hade ännu ej slutförts.

Emellertid torde enligt departementschefens mening ökad arbetstillgång icke vara till fyllest för de nuvarande svårigheternas undanröjande. Direkta åtgärder för lindrande av de förpliktelse, som enligt upplåtelsekontrakten åvilade kolonisterna, torde vara nödvändiga. Till vad av egnahemsstyrelsen därutinnan föreslagits kunde departementschefen i stort sett ansluta sig. Departementschefen förordade sålunda i överensstämmelse med egnahemsstyrelsens förslag, att den tid, under vilken kolonisterna vore befriade från erläggande av lega för kolonaten, utsträcktes från 5 till 10 år samt att kolonist, som före utgången av de legofria åren övertagit

kolonatet med äganderätt, befriades från erläggande av ränta å ogulden köpeskilling för kolonatet under så lång tid, att samma tid tillhoppa med den legofria tiden utgjorde 10 år. I dessa fall skulle, för den händelse legan under viss tid skulle enligt därom gällande föreskrifter hava utgått med allenast halva legobeloppet, hälften av samma tid räknas såsom legofri. I anslutning till vad egnahemsstyrelsen hemställt, torde såsom villkor för att kolonist skulle komma i åtnjutande av utsträckning av den legofria tiden böra krävas, att kolonisten under tilläggstiden år för år fullgjorde honom enligt kontraktet beträffande odling, byggnad, dikning och eljest åliggande skyldigheter vid äventyr att förmånen eljest kunde indragas, dock att, där kolonisationsnämnd på grund av särskilda omständigheter så prövade skäligt, undantag kunde medgivas från berörda villkor. Kolonat, som en gång varit upplåtet men avträtts av kolonisten, torde, i överensstämmelse med vad för närvarande plägade ske, vid förnyat utlämnande böra upplåtas allenast för återstoden av den ursprungliga upplåtelsetiden och då på i huvudsak oförändrade villkor. Under de förutsättningar egnahemsstyrelsen angivit, syntes skälig utsträckning utöver tio år av den legofria tiden härvid böra medgivas.

Mot vad egnahemsstyrelsen föreslagit beträffande nedsättning av det värde å byggnader, som låge till grund för beräkning av lega och köpeskilling, syntes intet vara att erinra. Sålunda borde nämnda värde, som i upplåtelsekontrakten fastställts för statsbyggda kolonat till 5,000 kronor och för s. k. självbyggda kolonat till högst 4,500 kronor, nedsättas till 3,500 kronor, med rätt för vederbörande kolonisationsnämnd, respektive domänstyrelsen beträffande kolonat inom Kopparbergs län, att, därest särskilda skäl därtill föranledde, medgiva ytterligare nedsättning till lägst 3,000 kronor samt, efter särskilt tillstånd av Kungl. Maj:t, i fråga om Norrbottens och Västerbottens län till lägst 2,000 kronor. Nedsättning jämväl av värdet å odlingsmarken torde av skäl, som egnahemsstyrelsen anført, ej vara påkallat.

Jämväl egnahemsstyrelsens förslag om tilläggsbidrag av 250 kronor för uppodling av ytterligare ett hektar jord biträdde av departementschefen. Bidraget vore avsett att utgå allenast i den mån odlingen fullgjordes. Emellertid ansåge departementschefen lika med domänstyrelsen, att den tid, inom vilken odlingen skulle utföras, ej borde begränsas till åren 1929 och 1930 utan omfatta även år 1931. Odlingen borde ske enligt av kolonisationsnämnd eller, beträffande kolonisationsområdet i Kopparbergs län, domänstyrelsen godkänd plan.

Vidkommande förslaget om ändring av bestämmelserna angående ersättning åt kolonist vid kolonats avträdande ville departementschefen erinra, att nämnda bestämmelser ansetts medföra rätt för honom att till grund för beräkning av ersättning för verkställda förbättringar lägga det värde dessa haft vid tiden för deras utförande. På grund av de under kristiden gällande höga arbetspriserna hade staten fått vidkännas ej ringa utgifter i dylik ersättning, och torde, om ändring ej åstadkommes i bestämmelserna, för framtiden vara att räkna med ytterligare utbetalningar efter dylika värden. Det torde näppeligen överensstämma med allmänna rättsgrundsatser, att ersättningen beräknades på nu antytt sätt. I huvudsaklig anslutning till vad egnahemsstyrelsen förordat och i överensstämmelse med vad i motsvarande hänseende gällde enligt lagen om nyttjanderätt till fast egendom (2 kap. 17 §), syntes ersättning för av kolonist å kolonatet utförda förbättringar i avseende å jord, diken, hägnader, hässjor, vägar och byggnader böra beräknas efter det ökade värde kolonatet till följd av förbättringen kunde anses

äga vid avträdet, dock ej till högre belopp än som svarade mot den nödiga kostnad kolonisten nedlagt å förbättringen. Ersättning borde vidare, på sätt redan nu gällde, ej utgå för andra än sådana byggnader, som av vederbörande myndighet prövats böra uppföras och till vilka kolonisten i anledning därav ägt erhålla virke. I fråga om beräklandet av storleken av de avdrag å ersättningen, som kolonist borde vidkännas för statshjäl, kunde departementschefen emellertid ej biträda egnahemsstyrelsens ståndpunkt. Det syntes honom överensstämmande med billighet och rättvisa, att avdraget, i den mån så kunde ske, beräknades efter i huvudsak samma grunder som ersättningen till kolonisten för utfört förbättringsarbete. I anslutning härtill syntes värdet av byggnadshjälpen böra beräknas till det belopp, vartill byggnadsvärdet, i enlighet med vad ovan förordats, kunde komma att fastställas vid beräkande av lega och köpeskilling. Sistberörda värde torde få anses i huvudsak motsvara värdet av byggnadshjälpen vid tiden för avträdet. Virke, som tillhandahållits för byggnaders, hägnaders och hässjors uppförande, torde böra värdesättas efter vid avträdet gällande priser. I övrigt syntes däremot lämnad statshjäl (odlingsbidrag, dikningsbidrag), bland annat med hänsyn till svårigheten att finna annan praktiskt användbar beräkningsgrund, böra åsättas värde i enlighet med dess ursprungliga belopp.

Vad departementschefen ovan förordat hade närmast avseende å sådana kolonat, som nu vore upplåtna. Beträffande frågan om och i vilken mån de förordade lindringarna i upplåtelsevillkoren borde gälla vid eventuellt nya kolonatuupplåtelser ville departementschefen erinra, att, på sätt förut framhållits, enligt hans mening nya upplåtelser borde ske endast såvitt anginge redan nu utlagda kolonat. Vidkommande sådana kolonat syntes de föreslagna lindringarna böra helt vinna tillämpning vid utlämnande av kolonat, som förut varit föremål för upplåtelse. Där vid upplåtelse av kolonat, som förut ej varit upplåtet, oinskränkt övergång till de i ovannämnda kungörelse den 26 juni 1925 (nr 291) intagna grunder icke kunde ske, torde utsträckning av den legofria tiden, i enlighet med vad ovan förordats, böra medgivas samt jämväl förhöjt odlingsbidrag på angivna villkor tillförsäkras kolonisten. I dylika fall torde vidare byggnadshjälpen böra utgå med och i värde beräknas till 3,500 kronor. Där laggdiken ej blivit anlagda, syntes böra ankomma på kolonisationsnämnd att i samband med anslagsäskande i övrigt begära medel för anordnande av sådana genom statens försorg. Frågan om ersättning till kolonisten vid avträde av kolonaten torde böra regleras på sätt ovan angivits. Skulle vid upplåtelse av kolonat oinskränkt övergång till nyssnämnda grunder kunna äga rum, torde kolonisten av ovan tillstyrkta förmåner böra komma i åtnjutande av allenast utsträckningen av frihetsåren. Även i detta fall borde kolonisten tillförbindas att underkasta sig de föreslagna bestämmelserna angående beräkande av ersättning vid eventuellt avträde av kolonaten.

De för kolonisationsverksamheten under budgetåret 1929/1930 äskade anslagsbeloppen hänförde sig till redan beslutade kolonisationsområden. Sagda belopp, sådana de av kolonisationsnämnderna med anledning av egnahemsstyrelsens erinringar jämkats, uppgående tillhoppa till 221,700 kronor, syntes kunna godtagas. Emellertid funne departementschefen det synnerligen angeläget, att administrationskostnaderna för kolonisationsverksamheten för framtiden i görligaste mån nedbringades, och torde närmare utredning rörande förutsättningarna härför böra åvägabringas.

Mot egnahemsstyrelsens beräkning av utgifterna för ovan förordade ytterligare odlingsbidrag syntes intet vara att erinra. Enär emellertid, enligt vad som föreslagits, odlingen skulle utföras under tre i stället för av eгна-

hemsstyrelsen föreslagna två år, syntes det för ändamålet erforderliga beloppet å 130,000 kronor böra fördelas på tre budgetår, därvid för nästa budgetår torde beräknas 45,000 kronor.

Med hänsyn därtill att å ifrågakvarande anslag för kolonisationsverksamhetens bedrivande torde kunna beräknas en behållning av omkring 100,000 kronor, syntes anslaget för budgetåret 1929/1930 kunna begränsas till det i årets statsverksproposition beräknade beloppet av 165,000 kronor.»

Motionen riktar sig närmast mot att departementschefen, ehuru han funnit det kunna starkt ifrågasättas, huruvida kolonisation av de norrländska kronoparkerna överhuvud vidare borde ske i form av kolonatupplåtelser, likväl knappast funnit anledning föreligga att helt inställa utlämnande av sådana kolonat, som redan nu vore utlagda men ej upplåtna. Enligt motionärens mening vore mera ändamålsenligt att omedelbart övergå till det av Kungl. Maj:t i ovanberörda proposition nr 198 föreslagna systemet med upplåtelse av kronotorp i den mån sådan upplåtelse prövades erforderlig för tillgodoseende av behovet av arbetskraft å kronans skogar. Med ett sådant förfaringssätt syntes det motionären bliva möjligt att redan nu avveckla kolonisationsnämndernas verksamhet och överlåta deras uppgifter på domänstyrelsen, vilket även skulle vara önskvärt med hänsyn till kolonisternas behov av arbetsförtjänst. I anslutning härtill föreslår motionären en nedsättning av det av Kungl. Maj:t åskade anslaget med ett belopp motsvarande de för kolonisationsnämnderna beräknade administrationskostnaderna eller 51,750 kronor.

Utskottet.

Efter de erfarenheter, som av utredningen i ärendet att döma gjorts rörande verkningarna av statens kolonisationsverksamhet å de norrländska kronoparkerna, anser utskottet i likhet med departementschefen, att avsättande av nya kronoparksområden för kolonisation enligt 1925 års grunder tillsvärdare ej bör äga rum. Beträffande frågan om redan utlagda men ej upplåtna kolonat, har anledning knappast synts departementschefen föreligga att helt inställa utlämnande av sådana kolonat, varvid emellertid departementschefen ansett, att det vore nödvändigt, att kolonisationsnämnderna före dylik upplåtelse ägnade synnerlig uppmärksamhet åt frågan, huruvida kolonaten med avseende å belägenhet, beskaffenheten av odlingsmark och eventuellt förefintliga byggnader samt övriga föreliggande omständigheter kunde anses för ändamålet fullt lämpligt. Motionären åter anser i detta avseende, att icke något som helst upplåtande av kolonat hädanefter bör ske, och ifrågasätter motionären i samband härmed en omedelbar övergång till systemet med upplåtelse av kronotorp efter domänstyrelsens prövning, varigenom enligt motionärens mening ock skulle möjliggöras en avveckling redan nu av kolonisationsnämndernas verksamhet. Beträffande de redan utlagda men ej upplåtna kolonaten torde såsom departementschefen framhållit fall tänkas förekomma, då möjligheten till upplåtelse av sådana kolonat icke bör vara helt avskuren. Utskottet anser sig emellertid böra ytterligare framhålla den synnerliga

vikten av att härvid största varsamhet och försiktighet iakttages och att alla de omständigheter noga övervägas, som kunna vara av betydelse för bedömande, huruvida koloniet kan med utsikt till tillfredsställande resultat upplåtas. Rörande därefter det i motionen väckta förslaget om överflyttning till domänstyrelsens handläggning av kolonisationsverksamheten har såsom i motionen erinrats under den i ärendet verkställda utredningen antydningar i sådan riktning icke saknats. Sålunda har egnahemsstyrelsen ansett vissa skäl tala för ernående av enhetliga former vid lägenhetsupplåtelser å de norrländska kronoparkerna, därvid bland annat framhållits den besparing, som vid ett inställande av fortsatta upplåtelser enligt 1925 års grunder vunnit genom möjligheten att så småningom avveckla kolonisationsnämndernas verksamhet. För egen del håller utskottet före, att avvecklandet av kolonisationsnämndernas verksamhet är ett önskemål, som så snart omständigheterna det medgiva bör realiseras och att i varje fall i avvaktan härför ett nedbringande av administrationskostnaderna i möjligaste mån bör ske. Beträffande frågan hur härvid lämpligast bör förfaras är detta ett spörsmål, som utskottet icke kan utan någon närmare utredning i saken taga bestämd ställning till. Med hänsyn härtill och då i varje fall avvecklingen av naturliga skäl icke torde kunna ske så hastigt som motionären tänkt sig, kan utskottet icke biträda motionen. Utskottet vill emellertid erinra, att domänstyrelsen redan nu inom Kopparbergs län har sig anförtrodd de uppgifter å förevarande område, som i de norrländska länen handläggas av de särskilt utsedda kolonisationsnämnderna. En vidare utveckling av denna väg torde därför vara ett av de sätt, som bör övervägas vid den utredning i nu förevarande avseende, som utskottet anser bör komma till stånd. För fall, då kolonist för inlösen av sin innehavda lägenhet kan komma att erhålla egnahemslån, inträder vederbörande egnahemsnämnd såsom den institution, till vilken kolonisten närmast har att i hithörande frågor hänvända sig. Samtidigt vill emellertid utskottet erinra, att en överflyttning till domänstyrelsen givetvis icke utesluter möjligheten att i förekommande fall anlita vederbörande hushållningssällskaps konsulenter.

Med avseende å de ytterligare förmåner, som enligt Kungl. Maj:ts förevarande framställning avses att tillerkännas kolonatinnehavare, står detta förslag i nära överensstämmelse med de önskemål, varåt utskottet i sitt ovanberörda av riksdagen godkända utlåtande förlidet år givit uttryck. Förslaget föranleder sålunda icke någon erinran från utskottets sida.

Under återropande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning,

a) medgiva att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkt,

ändringar må vidtagas i upplåtelsevillkoren beträffande å kronoparker i Norrland och Dalarna utlagda kolonat;

b) för kolonisationsverksamhetens bedrivande å kronoparker i Norrland och Dalarna anvisa för budgetåret 1929/1930 ett extra reservationsanslag av 165,000 kronor;

2) i anledning av motionen II:390 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning rörande lämpligaste sättet för avveckling av de nuvarande kolonisationsnämnderna, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 7 maj 1929.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 56.